

SOVIETINĖS ŠVENTĖS

Ideokratinis sovietų režimas, siekęs visiškai perkeisti žmogaus mąstymą, žinoma, turėjo naujai įprasminti ir naujojo žmogaus laiką, todėl negalėjo palikti nuošalyje švenčių, žyminių visuomenei ir asmeniui reikšmingas stoteles nesustabdomoje laiko tėkmėje. Vos įsitvirtinusi Lietuvoje sovietų valdžia uždraudė švęsti tautines-pilietines ir religines šventes ir dėjo daug pastangų pripratinti lietuvius prie naujųjų, vadinamųjų revoliucinių švenčių. Tačiau praėjus dešimtmečiui po reokupacijos, šių pastangų rezultatai nedžiugino. Po Josifo Stalino mirties atlėgus visuotinės baimės atmosferai, žmonės netilpo bažnyčiose ir jų šventoriuose per didžiąsias krikščioniškas šventes, Žemaičių Kalvariją ir Šiluvą per didžiuosius atlaidus užtvindydavo minios maldininkų, atlaidai ir toliau buvo svarbiausia provincijos miestelių šventė. Dešimtmetį paslapčiomis minėtos Vėlinės 1955–1956 m. prasiveržė režimą gerokai išgašdinusiomis patriotinių jausmų demonstracijomis.

Tikėtina prielaida, kad šie reiškiniai paskatino sovietų funkcionierius pakeisti požiūrį į šventes. Ieškant naujų metodų visuomenei efektyviau sekuliarizuoti, buvo padaryta išvada, kad Bažnyčios įtaka nemažėja dėl to, jog ji vienintelė sugeba tinkamai patenkinti visuomenės poreikį nekasdieniam reginiui, atrakcijai. Nuo šešto dešimtmečio antros pusės partijos dokumentuose, skirtuose ateistiniam darbui sustiprinti, atsiranda naujas poskyris, kuriame numatomos priemonės, kaip tinkamai užpildyti ir naujai įprasminti laiką, o tarp jų dažnai minimas ir švenčių organizavimas. [...]

Mėginant sukurti atsvarą krikščioniškoms šventėms, imta ne tik stiprinti sovietinių švenčių, antai Gegužės 1-osios ar Spalio revoliucijos metinių tradicijas, bet ir pritaikyti naujoms sąlygoms kai kurias senąsias šventes, ištrinant jų krikščioniškus elementus ir panaudojant tam tikras vadinamąsias liaudies tradicijas. Ryškiausias pavyzdys – Joninių arba Rasos šventės legalizavimas. Viskas prasidėjo nuo to, kad LKP CK biuras 1957 m. specialiu nutarimu palaimino Pagėgių rajono partkomo iniciatyvą ant Rambyno kalno surengti Joninių šventę. Pavykus šiam renginiui (kaip teigiama, sutraukusiam apie 30 tūkst. žmonių), kitais metais Jonines jau numatyta švęsti visoje respublikoje. [...]

Tuo pat metu pradėta ieškoti pakaitalų ir didžiosioms krikščioniškoms šventėms. Taip į Velykų vietą nusitaikė Pavasario šventė (netgi su margučiais), į Užgavėnių – Žiemos išvarymo šventė, Naujieji metai turėjo pakeisti Kalėdas, o Sekminės – Darbo šventė. Panašiai kaip ir Joninių atveju, rengiant jas nevengota panaudoti senųjų kaimo papročių. Tokių švenčių tikslus atskleidžia aktyvesnių ateistų pasiūlymai, kaip ir kada jas švęsti. Antai vieno iš švenčių ir apeigų žinovo Povilo Pečiūros nuomone, Pavasario šventę ateistiniu požiūriu geriausiai rengti savaitę prieš Velykas, per Verbų sekmadienį: „Tada vėliau bažnyčios švenčiama religinė šventė velykos visiškai nebetrakdavo žmonių, nes iš šios šventės atėmus būtinią elementą (vaišes, margučius, žaidimus), net ir daugumai tikinčiųjų jos jau neturėjo buvusios prasmės. Be to, tokiu būdu buvo laužomos gavėnios asketiškos tradicijos, ypač tuo metu, kada bažnyčia reikalauja ypatingo susikaupimo“. Kaip alternatyva Vėlinėms nuo 1962 m. paskutinį spalio mėnesio sekmadienį buvo pradėtos oficialiai rengti ir mirusiųjų pagerbimo dienos. Siekiant sumažinti atlaidų populiarumą maldininkų labiausiai gerbiamose Lietuvos vietose, sinchroniškai jiems buvo pradėta organizuoti masinius pasaulietinio pobūdžio renginius.